



**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

V. Quo, & quali peccato infidelitatis amittatur habitus fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

Obiectio v. Ultimò obiecti potest, quia in hæretico maner facilius ad credendos alios articulos, circa quos non errat, ergo manet fidei habitus ad illos credendos. Respondetur facile ex dictis, habitum infusum non dare facilitatem, sed potentiam ad al- fensum supernaturalem: quare facilitas illa in hæretico est habitus acquisitus, hoc est, in mea sententia species bene coordinata & disposita ad percipienda ea obiecta, & moriuera etiam credibilitatis. Cura autem circa eos articulos non elicit hæreticus al- fensum fidei supernaturalem, sed alium al- fensum minus perfectum, dicetur postea.

79 *Habitus fidei* non expelli a peccato infidelitatis in genere causas efficientis, ut voluit Okamus quodlib. 3. quæst. 7. & alij Recen- toriæ, quos refert Turrianus *disput. 44. dub. 2.* in principio. Ratio autem est, quia causa expulsiæ, vel destruictiua alterius in genere causa efficientis duplicitate id potest facere. Primi suspendingo concursum, quo rem illam conseruabat in genere causa efficientis, prout Deus dicitur posse destruere Angelum, quem conseruat. Secundū producendo efficienter aliquid, à quo formaliter illud destruantur, vel expellantur: prout ignis dicitur efficienter expellere frigus a ligno sibi applicato, quia nimirum producit efficienter in ligno calorem, à quo in genere causa formalis expellitur frigus. Neutro autem modo peccatum hæresis expellit habitum fidei. Non quidem primo modo, cum habitus fidei non conseruaretur ad hæresi, ut constat. Non etiam secundo modo, quia peccatum illud non producit efficienter aliquam formam repugnantem formaliter habitui fidei: nam licet producat fortasse habitum naturali- erroris, hic tamen non repugnat formaliter cum habitu fidei, ut supra vidimus, & constat in hæretico conuerso ad fidem, qui simul cum habitu fidei, quem recuperat, retinet habitum antiquum hæresis saltem quoad aliquos gradus illius. Restat ergo ut hæresis eo modo, quo expellit habitum fidei, id præstet solum in genere causa formalis, propter repugnantiam, quam habet cum gratia, cum qua habet connexionem habitus fidei. Ceterum si sermo esset de causa efficienti minus propria, concedi posset expelli efficienter à peccato hæresis: nam sicut merita sunt causa moralis præmij, ad cuius retributionem mouent, & ideo reduci possunt ad genus causæ efficientis; ita demerita, seu peccata sunt causa moralis peccati, ad quam mouent, & in eo sensu possunt reduci ad genus causæ efficientis. Vnde peccatum hæresis, quod per modum demeriti mouet Deum ad expulsionem fidei, potest dici efficienter illam expellere efficienter moralis, in quo sensu intelligi potest, quod dixit S. Thomas *infrā quæst. 24. art. 10.* charitatem corrumpi efficienter per peccatum mortale. Nam licet posse intelligi non tam de ipso peccato, quām de peccatore, qui facit peccatum, & medio peccato expelli charitatem efficienter: potest tamen intelligi etiam de efficientia non physica, sed moralis, qua peccatum ipsum videatur efficienter expellere charitatem. Fasor, ibi S. Thomas condistingere effi- cientes à demerito, & dicere, utroque modo expelli charitatem à peccato, nempe efficienter & demeritorum. Hoc tamen torum adhuc intelligi potest sine efficientia physica: nam peccatum duplíciter potest Deum mouere ad tollendam charitatem: nempe monendo Deum, ut puniat, & in peccatum auferat charitatem, & hoc est expelli-

Card. de Lugo de virtute Fidei divina.

lere demeritorum. Deinde potest mouere Deum, non quidem ut puniat, sed ut obiectum reddens hominem in eum amicitia diuina; sicut etiam unus homo, qui alium punire non potest, desinit tamen esse illius amicus propter eius depravatos mores non quidem in peccatum, nec ut puniat, sed quia innenit illum in eum sue amicitia. Sic ergo peccatum moraliter etiam efficienter mouet Deum ad tollendam charitatem à peccatore, & non solum demeritorum.

S E C T I O V.

Quo, & quali peccato infidelitatis amittatur habitus fidei.

*D*iximus in genere, peccato solo infidelitatis amitti habitum fidei: oportet nunc examinare, an quolibet peccato contra fidem commisso perdatur habitus fidei, an solum propter aliqua, & quæ illa sint. Sermo autem est de peccato mortali, nam propter venialia procul dubio non perditur, unde cumque levitas proueniat, siue ex defectu plenæ deliberationis, siue ex levitate materiae, si hæc dari possit in peccatis aliquibus contra fidem, siue ex alio quocunque capite.

In primis ergo dubitari potest, an ex infidelitatis peccato commisso ex ignorantia grauitate peccati culpabilis oriatur habitus fidei expulsi. Afirmat *ex commissione* multi de ignorantia antecedenti, alij *factem de grauitate culpabilis*, quos referunt Suarez *disp. 19. s. 3.* pabli oratione *num. 3.* & Hurtado *disp. 2. s. 6. s. 48.* quibus habitus fidei adde Coninch *disp. 18. dub. 4. num. 31.* de quo tamen dixi *disp. 16. de pauci. s. 1. num. 19. 3.*

An ex infidelitatis peccato commisso ex ignorantia grauitatis peccati culpabilis oriatur habitus fidei expulsi. *ex ignorantia* multi de ignorantia antecedenti, alij *factem de grauitate culpabilis*, quos referunt Suarez *disp. 19. s. 3. num. 10.* & alij communiter, quos congerit, & sequitur Hurtado *vbi supra* *§. 10.* de quo tamen, cur non sit hæreticus, agendum est infra ex professo *disp. 20. s. 6.* Nunc solum dicimus, cum non amittatur habitus fidei: quod difficile videri posset, eo quod ille vere peccat mortaliter contra fidem, atque ideo incurrit peccatum infidelitatis. Tridentinum autem supra adductum illa *s. 6. c. 15.* simpliciter, & abfolute dixit, peccato infidelitatis amitti fidem. Ceterum sicut ille non dicitur simpliciter hæreticus, ut cum communis sententia videbimus loco citato, quia licet culpabiliter discedat ab ecclesia non tamen cum pertinacia, immo paratus est credere cum ecclesia, quando ecclesia sensus ei sufficienter proponetur, quamvis in hoc peccet, quod sensum ecclesie non exquirit; sic etiam non dicitur simpliciter infidelis, nec illud peccatum dicitur simpliciter infidelitatis, quia paratus est acceptare veram fidem, quoties sufficienter proponetur, licet in hoc ipso peccet, quod non examinat debito modo motiva ad inueniendam veram fidem; quare sicut non incurrit peccatum hæreticum ecclesiasticas, sic nec incurrit hanc peccatum internam, & iacturam habitus fidei, qui in eo statu paratus est ad credenda omnia obiecta reuelata sibi sufficienter proposita, licet non sit paratus ad ea inquirenda, & habet voluntatem credendi, quidquid ab ecclesia, vel aliter sibi ex parte Dei sufficienter propositum fuerit, quæ est voluntas pia affectionis.

P p. Secundum

80

81 Secundò certum videtur, ad amittendum habere fidei habitum fidei non requiri, quod peccatum infinitum delitatis prodeat in actum externum; nam licet non requiri ad peccatas ecclesiasticas hereticorum incurendas, requiratur haeresis externa, & non sufficiat merita interna, quia ecclesia non iudicat de occultis, & in actione externe interius, & haec tamen pena priuationis habetur.

81 Secundò certum videtur, ad amittendum habere fidei habitum fidei non requiri, quod peccatum infinitum delitatis prodeat in actum externum; nam licet non requiri ad peccatas ecclesiasticas hereticorum incurandas, requiratur haeresis externa, & non sufficiat merita interna, quia ecclesia non iudicat de occultis, & in actione externe interius, & haec tamen pena priuationis habetur.

Habitus fidei non amittitur proprie-

82 Tertiò certum est, non amitti habitum fidei propter solam infidelitatem externam sine interna; nam sicut ille non est hereticus, nec incurrit penas spirituales hereticorum; ita nec est infidelis, sed potius simpliciter fidelis; & sicut fidelis est, qui omnia fidei obiecta credit, ita infidelis est, qui ea, vel aliqua eorum negat, & non credit.

82 Tertiò certum est, non amitti habitum fidei propter solam infidelitatem externam sine interna; nam sicut ille non est hereticus, nec incurrit penas spirituales hereticorum; ita nec est infidelis, sed potius simpliciter fidelis; & sicut fidelis est, qui omnia fidei obiecta credit, ita infidelis est, qui ea, vel aliqua eorum negat, & non credit.

83 Quartò potest dubitari, an fidei habitum perdat, qui exponit se culpabiliter periculo morali infidelitatis, si tamen postea non perueniat ad se culpabiliter periculo mortali infidelitatis, si postea non pertrahere eandem malitiam, vt constat in eo, qui sensum interius contra fidem.

83 Quartò potest dubitari, an fidei habitum perdat, qui exponit se culpabiliter periculo morali infidelitatis, si tamen postea non perueniat ad se culpabiliter periculo mortali infidelitatis, si postea non pertrahere eandem malitiam, vt constat in eo, qui exponit periculo homicidij, vel fornicationis, &c. Ergo peccat contra fidem, & peccato infidelitatis, qui culpabiliter culpa graui exponit se periculo deserendi fidem. Dicendum tamen est, hunc non amittere habitum fidei propter solum illud peccatum, si non proceperit vterius ad fidem re ipsa intentius negandam. Quod in simili docuit Suarez *disp. 19. scil. 4. num. 18.* vbi idem etiam dicit de illo, qui cum fidem retineat intentius alios tamen ad infidelitatem inducit, & a vera fide avertit. Ratio autem est potest, quia licet vterque contra fidem grauerit peccat, adhuc in eo statu, & dispositione est, vt fidem non abiiciat, sed credit omnia, quae sibi sufficiunt propounderunt; quare nec habitus fidei otiosus erit, nec auferendus est, ex eo, quod illum, quantum ex se est, abducere voluerit, cum potius voluerit cum retinere, & credere firmiter, quæcumque ad fidem pertineat.

84 Quintò dubitari potest de eo, qui per conscientiam erroneam potat aliquem verum fidei habitum fidei, articulum esse contra Ecclesiæ sensum, & tamen qui per conscientiam erroneous potest articulum credit, an perdat habitum fidei. Ad quod respondeo breviter, posse conscientiam aliquem ut illam erroneam dupliciter contingere. Primò ita

rum fidei articulum per ignorantiam etiam inuincibilem

excusetur à culpa in Ecclesiæ auctoritate contenta, eo quod adeo firma fundamenta ap- picebant ad credendum veritatem Eucharii, & contra Ecclesiæ sensum; & tali casu proculdubio non peccaret grauerit contra fidem, sed propter ignorantiam inuincibilem, & errorum exca- faretur à culpa graui, nec habitum fidei amitteret. Secundò, potest apparet sufficiens obligatio non dissentendi ab Ecclesiæ, & com- credere contra Ecclesiæ sensum praesentiam re- lamen Christi in Eucharii, & in hoc casu peccati grauerit contra fidem, & quidem peccato ha- ræcis non solum interna, sed etiam externa, atque ideo incurrit penas hereticorum, si sensus contra Ecclesiæ prodatur exteriis, fatet Suarez *vbi sup. n. 17.* & Hurtado *disp. 8.2. scil. 7.5.6.* & nos consequenter addimus, perdi habitum fidei: quia licet circa Euchariam non solum hæreticus, nec falsus; est tamen assensus falsus, & hæreticus contra Ecclesiæ auctoritatem, quo iudicatur, Ecclesiæ errare posse in suis dogmatis, & ab eius sensu discedi posse: quare licet retineatur verum dogma circa Euchariam, asseritur tamen error contra Ecclesiæ au- toritatem, & negatur aliquis verus fiduciatus, quod sufficit ad perendum habitum fidei.

Sextò dubitatur de eo, qui non negat de eius tamen veritate dubitat, an perdat fidei habitum. Aliqui negant, illum esse hereticum. Ita latè Cano *lib. 1.2. de locis Theolog. cap. 9. art. 2.* Alij idem dicunt de dubitate per meram sus- pitionem iudicij, quoniam id scitum graue pecca- tum contra fidem: concedunt tamen esse hereticum, qui habet dubium positionem, nepte iudicium, quo asserit rem illam esse dubiam, nam hoc iam asserit contra fidem, res fidei non esse certas. Ita Thomas Sanchez *lib. 1. in decalog. cap. 7. num. 12.* Alij communiter dicunt, omnem de- terminatè dubitandum dubio deliberato esse hereticum. Ita Suarez *dicta disp. 19. scil. 4. num. 10.* Coninch *disp. 18. dub. 7. num. 8.5. & 10.* Hurtado *disp. 8.0. scil. 2.2. & disp. 8.2. scil. 6.5.* & alijs omnes, quo latè congerit Sanchez *vbi supra num. 1.* Ratio- nem autem explicat latè Suarez, quia suspicio- mera iudicij non est dubium culpabile, cum non semper teneatur elicere assensum fidei, sed pos- simus velle ad alia obiecta attendere. Dicitur autem culpabiliter semper habet iudicium ali- quod, quo dicit, res illas esse dubias, velutio- nes contrarias esse tanti ponderis, & merito al- sensus sit suspendendus, quod totum est contra fidem, & ille est assensus hereticus. Omnes ta- men fatentur, quolibet dubio deliberato, & gra- uiter culpabili amitti habitum fidei, vt fatentur Cano, & Sanchez locis citatis.

An omnis dubitans in fide sit hereticus, vi- dendum est *infra disp. 20.* vbi de hæret. & eius es- sentia agendum erit. Quod vero attinet ad amissionem habitus fidei, ego etiam fatuo amittit, quoties dubitans habet iudicium deliberatum, & voluntarium, quo iudicatur, rem aliam esse incer- tæ, vel dubiam, vel posse aliter se habere, cum haec iudicia sint manifestè contra id, quod fides credit, quæ indicia Sanchez *dicta num. 1.2. appelle- lant reflexa*, quem modum loquendi Coninch *vbi supra num. 8.6.* reprehendit in Maledo, quia actus reflexus est, qui habet pro obiecto alium actum directum: haec autem iudicia non habent

pro obiecto, nisi rem ipsam, de qua dicunt esse dubiam. Et quidem iij auctores minus caute lo-
quuntur sunt, dum dixerunt, iudicium illud esse re-
flexum supra ipsam dubitationem, seu supra du-
bitationis actum: non enim iudicat de dubitatione
intellectus, qui sunt formatae, sed de meritis ipsius obie-
cti. Ceterum in aliquo sensu potius iudicium
illud appellari reflexum; habet enim pro obiecto,
non quidem rem ipsam prout est praeceps a parte
rei, sed secundum statum, quem habet in actu
primo in ipso intellectu; hoc est, per pensis funda-
mentis pro utraque parte propositis ab intel-
lectu, iudicat noritiam illam motiuorum propon-
itorum non constitutere rem illam in statu certi-
tudinis in actu primo, sed adhuc requiri maiora
fundamenta ad firmiter de re decernendum: que-
videtur esse reflexio supra statum intentionalem,
quem res illa habet in intellectu ortum ex fun-
damentis, & motiis propositis.

86 Ego itaque aliquantulum a sententia illa Su-
a-
rii, & aliorum, qui eum sequuntur discedo. Fa-
tor quidem, posse suspensionem assensum, & iu-
dicij deliberatam contingere sine peccato contra
fidem. Si quis t. g. propositis omnibus motiis
credibilitatis, nolit tunc elicere assensum fidei,
quia obligatio haec non est pro semper, sed velit
attenderet ad alia obiecta, vel vitare defatigatio-
nem assensus elicendi: tunc enim illa suspensio
assensus non est dubitatio positiva, aut negativa.
Indicet homo tunc suspenderet assensum, non
quidem quia putaret, illa motiva non sufficere,
sed ut maiora motiva adhuc quereret, & melius
ea examinaret, ut posset cum maiori quiete, &
tranquillitate credere, & liberari a tentationibus,
& anxietatibus contra fidem, & in ea securius
quiescere; non video ibi malitiam grauem in ea
suspensione, cum non appearat pro tunc obliga-
tio positiva elicendi assensum, & aliunde lauda-
bile sit querere maiora, & maiora motiva credi-
bilitatis ad confirmandam magis mentem in re-
bus fidei.

87 Ceterum illud quod Suarez num. 13. & 14. &
alii addunt, mihi non placet, nempe omnem cul-
pabilem suspensionem assensus in rebus fidei pro-
cedere ex aliquo iudicio erroneo, quo homo iu-
dicet, motiva proposita non esse sufficientia ad
credendum, sine quo iudicium precedente dubita-
re non potest dubitatione libera, & humana: unde
inferunt, omnem dubitationem culpabilem esse
hereticum, cum iudicium illud, ex quo oritur, sit
erroneum, & hereticum. Hoc inquam, mihi pla-
cere non potest, propterea etiam illud negavit Gra-
nado in presenti tract. 15. dis. 3. num. 7. & potest
in primis ad hominem probari; quia per te ante
suspensionem illam culpabilem praeedit semper
iudicium erroneum & hereticum, quo iudican-
tur insufficientia illa motiva ad credendum, quo
iudicium peccatum graviter contra fidem, & amittit
eius habitus. De hoc ergo iudicio erroneo
praecedente quaro, an sit voluntarium. Negari
enim id non potest, cum constitutus hominem ha-
reticum, quod sine voluntate fieri non potest.
Praeedit ergo voluntas imperans illud iudicium
affectus insufficientiam motiuorum, de qua vo-
luntate rursus peto, an semper oritur ex alio iu-
dicio distante insufficientiam motiuorum? Hoc
dici non potest, quia datur processus in infinitum,
cum de illo alio iudicio praecedente peti
posset an esset voluntariu, & sic de omnibus aliis,
quae deueniendum est ad voluntatem primam

Card. de Lugo de virtute Fidei divina.

tulpabilem, quae oritur ex iudicio non culpabi-
li, nec voluntario, nec erroneo, sed vero, & per
consequens, quod non dicitur insufficientiam
motiuorum ad credendum. Sicut ergo voluntas
illa prima culpabilis contra fidem non præsup-
ponit iudicium aliquod errans circa fidem; sic
voluntas culpabilis suspendendi assensum, &
dissentum circa fidem oritur posset ex iudicio
præcedenti non erroneo circa eandem fidem.

Ratio autem a priori ad idem probandum hec
est; quia ille, qui peccato heresie amittit habi-
tum fidei, liberè omnino peccat, & quidem liber-
tate non solum contradictionis, sed frequenter
etiam contrarietatis, qua non solum poterat
non dissentire, sed etiam poterat assentire, &
credere: quare in actu primo proximo ante pri-
mam voluntatem culpabilem contra fidem habet
ex parte intellectus eadem iudicia, & motiva,
qua habet ille alius, qui in fide Catholica perse-
uerat; per voluntatem autem incipit ab eo differ-
re, qua vult a fide recedere, in qua ille alius vult
persistere. Cum ergo Catholicus non habeat iu-
dicium erroneum dictans insufficientiam motiuorum,
nec etiam qui peccat contra fidem, ha-
bit in actu primo ante primam voluntatem
peccaminosam eiusmodi iudicium erroneum. Si
ergo absque rati iudicio erroneo præcedente af-
ferente insufficientiam motiuorum potest homo
velle negare fidem, & afferere eius doctrinam esse
falsam; quanto magis poterit absque eo iudicio
erroneo velle suspensionem assensus. Plus enim est
aferre, doctrinam illam esse falsam, quam
suspenderet assensum, & dissentum circa illam: si
ergo potest absque iudicio erroneo velle pri-
mum poterit etiam velle secundum, & hoc tunc
etiam, quando talis suspensio voluntaria esset
gravius culpabilis.

Dices, mera suspensio assensus etiam volunt-
aria non esset mala, nec etiam dubitatio, nisi oria-
tur ex eo, quod non videatur sufficiens ratio ad
assentendum: alioquin omnis, qui assensum sus-
pendit ex quacunque causa id faciat, dicetur du-
bitare; quod tamen falsum est: ita arguit Suarez
ubi supra dicens, non posse explicari quid addat
dubitatio supra simplicem suspensionem assensus;
nisi iudicium illud, & existimationem de insuffi-
cientia motivis ad assentendum: nam qui dubitat
(inquit) non alia ratione dubitat, nisi quia suffi-
cientem rationem ad assentendum non inuenit.
Respondetur ex dictis, sicut, qui negat idem, non
ideo negat, quia sufficientem rationem ad creden-
dum non inuenit, ut probatum est, ita a fortiori,
qui non negat, sed solum dubitat (quod san-
ctus est, quam negare) non necesse est, quod ideo
semper dubitet, quia sufficientem rationem ad
credendum non inuenit: utique ergo proponun-
tur in actu primo motiva credibilitatis sufficien-
tia, & difficultates etiam contra fidem, & id qui-
dem absque errore, vel enim sunt illae difficultates,
& inevidentia, & obscuritas, quae omnia
retardant, & reddunt difficultem assensum. Unde
apparet etiam utique in actu primo bonitas, &
honestas credendi, & obligatio non dissentendi,
& credendi etiam explicita aliqua obiecta, cate-
ra autem saltem implicita, vel tunc, vel alio de-
bito tempore. Apparet etiam utique malum ali-
quod & incommode in fide (alioquin non pos-
sunt illam nolle) v. g. difficultas credendi firmi-
ter, quod non est evidenter manifestum, & abs-
que evidenti securitate, quod non sit periculum

Pg 2 deceptio

deceptionis. Vnde voluntas utriusque manet libera ad volendum, vel nolendum credere, imo & ad volendum etiam diffensum propter argumenta, & difficultates etiam, quæ apparent contra doctrinam fidei. His statibus, quæ omnia, ve dixi, proponuntur ex parte intellectus in actu primo absque errore, aut deceptione, voluntas potest velle assensum, vel etiam eum nolle propter malum illud qualemque, quod in assensu invenitur, quæ voluntas diffensus, vel non credendi est aperè peccatum contra fidem, ut confat, quamus non procedat ex iudicio erroneo, nec etiam imperare diffensum positiuum. Estet quippe verè infidelis non solum qui iugicat falsam doctrinam fidei, sed etiam qui eam sufficienter propositam noller acceptare, nec credere. Neque ad hoc peccatum necessarium esset etiam iudicium aliquod non solum antecedens, sed nec etiam consequens, quo homo diceret, *fortasse hoc est falsum*, vel, *in hac fide latet aliquid erroris periculum*: non ergo requiritur tale iudicium antecedens, ut probauimus, cum in actu primo æquales sint in intellectu, qui acceptat, & qui respuit fidem in actu secundo: sed neque est necessarium, quod illud iudicium subsequatur semper in nolite credere; nihil enim est, quod ad illud necessiter: non enim necessitans ea, quæ ab intellectu cognoscuntur; alioquin independenter a voluntate habitum iam fuisse illud iudicium; sed neque voluntas ipsa necessitat ad tale iudicium habendum; tum quia voluntas potest cohober omne iudicium intellectuale circa fidei doctrinam; atq; adeo illud etiam iudicium positiuè dubitan; tum etiam quia aliquando voluntas non potest illud iudicium velle, vel imperare: non potest enim velle id, quod non est præcognitum; & potest s'pè contigere, quod proponatur bonum, & malum quod habet assensus & diffensus circa res fidei, & nihil boni, vel mali præcognoscatur de illo tertio iudicio affirmante contingentiam obiecti, imo nec illud iudicium præcognoscatur, quare nec imperari poterit a voluntate vel amari; si ergo peccare potest grauiter contra fidem, qui vult non credere obiecta fidei sibi sufficienter proposita, etiam si non velit positiuè diffire, & hoc peccatum esse potest sine vlo iudicio erroneo antecedenti, vel consequenti, non video cur non potest peccare etiam grauiter contra fidem, qui vult suspender omnia assensum, circa doctrinam fidei, etiam si nullum habeat iudicium erroneum.

Quia tamen non semper peccat contra fidem, qui non vult elicere assensum tunc circa res fidei sibi propositas, explicare oportet, ut argumento proposito satisfiat, quod suspensio illa censenda sit peccaminola, & mercatur nomen *dubitacionis*: neque enim omnis, qui non elicit assensum positiuè, dicitur dubitare de veritate obiecti propositi, ut diximus de eo, qui vt ad alia attendat, non vult nunc positiuum fidei actuū elicere. Possumus autē id explicare ex proximè dicitis, ex quibus se qui videtur, tunc voluntatem illam suspenderi assensum esse contra fidem, quando habet pro motu difficultates illas, quæ in actu primo proponuntur intellectui contra fidei veritatem, & quæ retardant à fidei assensu præstanto. Quādo ergo homo non vult elicere fidei assensum, quia vult de aliis rebus cogitare, & non defatigare caput, vel propter similes rationes, non peccat grauiter contra fidem, quam suppono non obligare pro tunc præcepito affirmatiuo ad assen-

sum. Quando verò determinata à difficultatibus, quæ contra fidei doctrinam occurunt, imperat sibi suspensionem assensus, & diffensus circa fidem aliunde, vt suppono, sufficienter propositam, nunc dicimus voluntarem illam, & suspensionem sub sequentem esse dubitationem culpabilem, & peccatum graue contra fidem. Ponit quod voluntas habeat hoc, vel illud in omnium, intrinsecum est ipsi voluntati, seu voluntiæ extrinseci, quæ non solum vult negationem assensus, & diffensus intellectuali, sed etiam futuram in inferno, tanquam in obiectum formale, in medium hoc, vel illud, propter quod imperat etiam carentiam assensus, & diffensus: quare non est mirum, quod ex diversitate motu formalis voluntas illa sit, vel non sit mala grauiter, & peccaminosa contra fidem.

Ratio autem differentiæ inter duas illas voluntates videtur clara: qui enim ad fugiendam suspensionem defatigationem, vel ut aliis obiectis possit attendere, vel ob similia mortis cohober intellectum ab actu fidei eliciendo nihil degredi fidei auctoritati. Qui vero ob difficultates contra fidei veritatem propositas cohober assensum, et ipsi voluntate videtur approbat tacitè difficultates, & rationes illas, illisque cedere, & in actu exercito saltè interpretari significat, esse periculum deceptionis, & falsitatis in assensu fidei, ob idque periculum fugiendum imperat sibi suspensionem assensus. In qua voluntate apparet clare irreverentia grauus contra fidem, à cuius falsitatis periculo deterrita voluntas cohober intellectum ab assensu. Quapropter suspensio illa etiam sine iudicio formaliter erroneo antecedet, vel consequenti appellari poterit propriè dubitatio in fide. Nam sicut, qui formaliter, & expesse dicit, *fortasse hoc obiectum aliud se habet*, vel potest aliud se habere, dubitat de veritate illius obiecti, & fluctuat in utræque partem: ita dici potest dubitare, & fluctuare, qui hoc ipsum interpretari, & aequaliter dicit, prout reuera facit, qui propter illud falsitatis periculum suspendit assensum: hoc enim ipsa voluntas explicat, se timeat falsitatis periculum, & eo timore mortam cohober assensum intellectualem: ille autem aliis, qui ne defatigetur, abstinet ab assensu, non dubitat propriè nam *dubius*, vt notatur ex Latinis Autoribus apud Calepinum, est qui hæret inter duas vias, anceps, & nesciens, quam possit eucus capere quia autem ob defatigationem sit in via, non dicunt dubius, sed qui sit in ob periculum errandi. Vide ille solus dubitat in fide, qui sit in suspensio assensum ob difficultates, quæ cōtra eius secundum occurunt: imo in rigore hic etiam solus dicitur suspendere assensum & iudicium ille enim, qui ob defatigationem abstinet ab actu fidei, non dicitur suspendere assensum, aut iudicium: nam suspendere est sustinere quasi pendente, & indifferentem intellectum, ne inclinet ad hanc, vel illam partem, aut in eam altera quiescere quam indifferentem habet, qui ob rationes utrinque apparentes manet pendulus, non qui ob aliis occupationes abstinet ab exercicio actu fidei. Hæc autem indifferentia, & suspensio continet clarè irreverentiam grauè contra fidem, & diuinam auctoritatem; nam etiam inter homines, si viro graui serio, & fortasse cum iuramento aliquid assentire respondeas, ego *suffendo iudicium*, ipse merito hoc sibi ad iniuriam, & consummationem imputabit: quād magis Deo affirmanti,

& testificanti & suam testificationem sufficien-
ter proponenti.

92 Vrgebit aliquis, remanere adhuc eandem dif-
ficultatem: si enim motiuum voluntatis, quan-
do culpabilitas suspendit assensum, est periculum
deceptionis, & falsitatis, quod apparet contra fidei
doctrinam, ergo peccatum illud non sit sine
aliquo iudicio erroneo. Voluntas enim non po-
test habere motiuum, quod non sit prius ab intel-
lectu propositum: si ergo voluntas cohibet as-
sensum propter malum pericoli falsitatis, prius
propositum est ab intellectu malum illud, & per
consequens prius intellectus iudicavit, in fidei
assensu reperi periculum illud falsitatis, quod
iudicium erroneum est, & hereticum, ut constat.
Respondeo, periculum falsitatis, seu errandi du-
pliciter posse cognosci, & proponi ab intellectu;
primum affirmando absolute subesse tale pericu-
lum. Secundò proponendo solùm augmenta, &
motiuia, ex quibus posse saltem imprudenter ali-
quis iudicare, quod subesse eiusmodi periculum.
Quo supposito dicimus, non esse necessè ad sus-
pensionem illam culpabilem, & voluntariam,
quod intellectus asseruerit formaliter, subesse tal-
le periculum; sufficit, quod proposuerit motiuia,
& difficultates cōtra fidem, ex quibus posse sal-
tem imprudenter affirmari periculum errandi,
quod secundum fieri potest sine iudicio erroneo;
& id facit intellectus etiam in eo, qui fidem ac-
ceptat; nam prius proponit difficultates, & motiuia,
qui sunt contra fidem, quae sicut sufficiunt
in actu primo, ut ille possit fidei disserire, si ve-
lit, & eius veritatem negare, ita sufficiunt, ut pos-
sit dicere saltem imprudenter, subesse in fide
periculum falsitatis. Hoc autem, licet non sit pro-
ponere, & affirmare periculum ipsum formale (hoc
enim est iudicium erroneum, ut probat obie-
ctio) est tamen proponere, & affirmare pericu-
lum fundamentale, hoc est, fundamenta, & motiuia,
ex quibus, quantum est ex parte obiecti,
potest aliquis imprudenter colligere periculum
esse falsitatis; & hoc periculum fundamentale po-
test utique intellectus sine errore proponere, &
affirmare. Quod iudicium præcedere debet ante
voluntatem malam suspendendi assensum: quia
voluntas illa debet habere motiuum aliquius bo-
ni, vel mali cogniti in obiecto: motiuum autem
est malum periculi falsitatis, propter quod cohibe-
tur à voluntate assensus, vel bonum vitandi illius
periculi, propter quod imperatur suspensio.
Prius ergo proponit intellectus, aliquid mali esse
in assensu fidei propter periculum illud funda-
mentale, ortum ex motiuis contrariis, vel aliquid
boni esse in suspensione assensus, nempe vitare
periculum illud fundamentale: quod vtrumque
sine errore affirmari potest. Nam sicut absque er-
ore cognoscitur, in obiecto turpi esse aliquid
bonum, licet non sit prudenter eligibile; & in
obiecto virtutis precepta esse aliquid malum,
licet non prudenter fugiendum: ita in assensu fidei
potest concepi absque errore aliquid malum,
licet non prudenter fugiendum, & in suspensione
assensus fidei aliquid bonum, licet prudenter vo-
lubile: quia re vera caret periculo illo bonum
aliquid est, & subesse periculo illi fundamentali
malum aliquid est: ideo enim perfectior est visio
evidens, quam cognitio obscura; quia caret illo
periculo etiam fundamentali, hoc est, non habet
contra se fundamenta sufficiencia ad formidan-
dum prudenter, vel imprudenter de eius ve-

Card. de Lugo de virtute F. dei divina.

ritate. Quando ergo dicimus, voluntatem sus-
pendentem assensum habere pro motiuo pericu-
lum falsitatis, non loquimur de periculo for-
mali, sed de hoc solùm periculo fundamenta-
li, quod potuit sine errore cognosci, & affirmari
ab intellectu, & quod sufficit ad mouendum
voluntatem, ut saltem imprudenter imperet sus-
pensionem assensus & disensus circa fidei do-
ctrinam, quæ voluntas ratione motiu habere po-
test malitiam grauem contra virtutem fidei, ut
probatum est.

93 Supposito ergo possibilitate voluntatis sus-
pendendi assensum & disensum sine iudicio er-
roneo, que tamen voluntas sit grauiter contra
fidem propter morium intrinsecum quod ha-
ber, dicimus, eo etiam pccato amitti habitum
fidei: quod quidem omnes concedere videntur
data hypothetis voluntatis: nam concedunt,
omnem dubitatem dubio voluntario, & grauiter
culpabili amittere habitum fidei, licet aliqui
negent, dubium illud contingere posse sine iu-
dicio erroneo, & absolutè concedit Granado
dicta disput. 3. num. 4. & sequentibus. Ratio
autem à priori ex supradictis esse potest, quia ha-
bitus fidei expellitur peccato infidelitatis, ex vi
cuius homo ponitur in eo statu, in quo habitus
esset otiosus, eo quod homo voluntariè abiciat
se à fidei: tale autem est peccatum illud
de quo loquimur, quo nimis voluntas cedit
difficultibus, & argumentis, que proponuntur
contra fidem veritatem, & metu periculi falsitatis
orti ex illis motius fugi à fidei assensu: quo sta-
tu, & timore durante non potest elici actus fidei.
Quod autem nondum possumus sit iudicium con-
trarium erroneum parum refert, idem enim ope-
ratur voluntas illa, quod operaretur iudicium er-
roneum contrarium, quo affirmaretur pericu-
lum falsitatis in fide: nam sicut iudicium hoc
auctorat quasi ex parte obiecti conditionem re-
quisitam ad fidem, nempe certitudinem, & fir-
mitatem in credendo, quæ non posset esse cum
iudicio de periculo falsitatis in eadem fide: sic
suspensio intellectualis orta ex voluntate abso-
luta propter periculum falsitatis auctorat quasi ex
parte obiecti conditionem requisitam ad assen-
sum fidei, nempe certitudinem, & firmitatem
assensus. Impossibile enim est credere firmiter
stante voluntate deliberata cohibendi assensum
firmum, & hoc ex timore, & fuga deliberata pe-
riculi falsitatis latenter in illo fidei assensu firmo,
& stante dubitatione illa voluntaria circa res fidei:
nem minus opponitur actui fidei dubium
circa fidem, quam assensus contrarius, cum
neutrum possit esse cum actu fidei: non ergo
minus perdit fidei habitus hac suspensione, &
dubio culpabili etiam sine iudicio erroneo,
quam cum illo.

Dices, habitus fidei non perditur, nisi peccato
infidelitatis: in casu autem posito non repetitur
propter infidelitatis; hæc enim consummatur in posse consum-
intellectu; cum ergo in prædicto casu nullus sit mari in vo-
luntate, de quo infra dicendum erit, quod o agemus
de infidelitate, eo casu dari verè peccatum infide-
litatis; neque enim ille folus est infidelis, qui
94
cōsequens est, ut non detur infidelitas simili-
citer, & absolutè, sed intellectus præcindens à
fide, & infidelitate, licet illa etiam præciso mala
sit, & culpabilis. Respondeatur, quidquid sit, an
peccatum infidelitatis possit consummari in vo-
luntate, de quo infra dicendum erit, quod o agemus
de infidelitate, eo casu dari verè peccatum infide-
litatis; neque enim ille folus est infidelis, qui
opinatur

opinatur contra fidem, nec de Apostolo Thoma legimus, quod positiuē negasset Christi resurrectiōnem, sed solum, quod eam non crediderit; & tamen à Christo audiuit, noli esse incredulus, sed fidelis: sicut ergo ad incredulitatem sufficit non credere, quæ oportet credi, sic etiam ad infidelitatem, quæ est carentia voluntaria debitæ fidei, ut videbimus infra agentes de peccato infidelitatis. Nunc autem adiuimus, etiam sine viro iudicio errore possit intelligi infidelitatem consummatam in intellectu: nam suspensio illa assensus, **H**ec incepit imperatiuē voluntate, consummatur tamen in intellectu, in quo exercetur suspensio iudicij, & existit subiectum illud eo modo, quo est intellectus enim ipse suspendit iudicium, & assensum ex imperio voluntatis, à quo imperio suspensio illa denominatur voluntaria, & mala propter malitiam eiusdem voluntatis defumptam ex tali motu, ut iam explicuimus. An vero suspensio illa ab eiusmodi voluntate imperata sufficiat ad peccatum hæresis, & consequenter, si exteriori manifestetur, inducat penas ecclæsticas hereticis impositas, videbimus infra agentes, de iis, quæ requiruntur ad constitutio-
nem hæresis.

95

Aduerto vltimè, quando dicimus suspensio-
nem illam denominari malam, & voluntariam
à voluntate illa mala, id intelligi eo modo, quo
omissio, & negatio potest esse voluntaria, & pen-
dens à voluntate: sicut quies, vel silentium dic-
unt voluntaria, quando volumus quiescere,
& tacere; quia licet pedes non possint moueri,
ne lingua loqui sine imperio positivo voluntatis,
atque adeo ad quietem, & silentium non sit
necessarium imperium voluntatis, sed solum ne-
gatio imperij contrarij: ceterum negatio ipsa tri-
buitur semper simpliciter illi causa, à qua sola
poterat esse forma negata: sic negatio alterius
mundi possibilis est à Deo, qui solus poterat po-
nere alium mundum. Sic negatio voluntatis est à
voluntate, que sola poterat ponere voluntatem,
& sic de aliis, ut suppono ex tract. de voluntario, &
innovantario. Cùm ergo assensus, vel dissensus circa
fidem non possit esse, nisi ex imperio voluntatis, hinc est, ut quando voluntas potest illos actus
imperare, & non imperat, (& multò magis si po-
sitiuē cohibeat) suspensio, seu negatio eorum
actuum dicitur esse à voluntate potente eos po-
nere, & non ponente, sed potius impedita per
imperium positivum contrarium.

96

An perdat fidei habitum, qui non negat res fidei, sed eis potius
assentitur assensu solum opinatio, an perdat fidei habitum. Affirmant Castro, Aragonius, &
Azor apud Suarez diff. 19. sct. 4. num. 16. qui dicunt, eum esse etiam hæreticum, unde à fortiori
debet concedere, quod perdat habitum fidei, qui sanè in hæretico non manet. Sed melius Suarez
ibi distinguit de opinante cum formidine
actuali voluntaria, vel praescindendo à formidine.
Primum concedit esse hæreticum, quia actus
formidinis affirmat incertitudinem obiecti, quod
est contra fidem, secundū vero negat esse hæreticum,
aut peccare, quia abstrahentium non est menda-
cium. Quod non possumus explicare ex opere charitatis,
que diligit Deum firmissime, & super
omnia: & tamen si quis aliquando beneficio alio
quo accepto commotus gratias Deo agat, eum
que ut benefactorem diligat, non amore per-
fissimo, & super omnia, sed amore minùs per-

fecto, non peccat, nisi positiuē excludat Deum à
ratione vltimi finis, & ei præferat aliquod aliud
bonum. Sic etiam contingere potest, quod aliud
quis credat res fidei, inquit Suarez, proper
motivum humanum, vel rationem probabilitati
actu fidei humanæ, vel opinionis, qui non satis
fensus certus; non tamen erit contradicere, si
homo dicat, res illas non esse dignas maiori fidei,
nec firmiori assensu, quod quidem iam est ex
tra fidem. Confirmarique potest, quia sicut Theologici
conclusionem de fide, quam Scriptura, &
Concilii probarunt, confirmare potest, & proba-
re auctoritate, & testimonio Patrum, vel Theologorum;
quod certe argumentum, sustinet in
ipso, non generat omnino certitudinem fidei,
& tamen sine peccato vltimū illa probatio-
ne, quia non excludimus certitudinem maiorem,
qua aliunde habetur ex diuino testimonio. Addo
tamen, non solum non esse contra fidem, nec
perdi eius habitum, quando propter alias rationes
probabiles, vel testimonia humana credimus
obiecta fidei assensu probabili sine actuali tamen
formidine de illis obiectis, sed etiam si aliquis
propter diuino testimonium crederet non actu
firmissimo, & certo, sine actuali tamen dubia-
tione, aut formidine non excludendo maiorem
certitudinem, & firmitatem, qua idem obiectum
dignum sit, non apparere malitiam sicut gra-
uen contra fidem. Quod probari videtur eodem
exempli charitatis, non enim solum ille non pec-
cat, qui Deum amat amore minus perfecto, &
non super omnia, propter motum aliquid
creatum beneficij, v.g. accepti, vel aliud simile,
sed etiam qui considerando infinitum Dei boni-
tem, eum amat et amore non omnino perfecto,
& super omnia, non tamen excludendo positiuē
maiorem amorem, quo bonitas illa digna est. Ne-
que enim debet homo ex precepto charitatis
semper Deum actu amare super omnia, nec quan-
do ita non amat, malum est amare minori amore
etiam propter idem motum infinitæ perfectio-
nis, non tamen excludendo positiuē maiorem
amorem. Sic ergo nec fides obligat ad creden-
dum semper actu omnia fidei obiecta; quare
quando non est obligatio eliciendi actu per-
fictum fidei, non appetit, cur sit malum sicut
malitia graui credere eadem obiecta actu minus
perfecto, & firmo, etiam propter idem motum
fidei, sine actuali tamen formidine, & non ex-
cludendo positiuē maiorem firmitudinem, & certitu-
dinem, qua obiectum illud, & motivum fidei di-
gnum est. De hoc tamen iterum redibit ferme
infra diff. 20. sct. 1.

Ocaud dubitatur potest de eo, qui nihil credit
contra fidem, neque eius obiecta negat, aut est dispe-
nit, non tamen credit actu positivo, quod
do iam fides obligat ad positiuē credendum, an
hic perdat fidei habitum, si ante illum habet
rat. De quo parum attingunt Theologi, foras, eis inde
quia ut aliud propositum obseruante Suarez in reg. ac
presenti diff. 15. sct. 1. num. 2. ratiō contingit, hoc
peccati genus contra fidem per meram fulpen-
tiam actus: obiter tamen aliqua in iis reperio,
qua satis ostendunt re ipsa in hoc pundo non
omnes conuenire. In primis idem Suarez po-
nam dicit sct. 1. num. 2. dicit posse innenit
peccatum speciale omissionis contra fidem, quā-
do eo tempore, quo quis tenuit credere, non
credidit, & diff. 16. sct. 1. num. 2. fatus est omne
peccatum graue infidelitatis excludere habitum
fidei.

98 fidei, & in hoc, ut in effectu proprio, posset distinguosci infidelitatem ab aliis peccatis; postea n. 6. concedit, posse dari intra genus infidelitatis peccatum omissionis, quando v.g. quis non vult audire res fides, quas audire deberet. Vnde supponere videtur, quod id sufficiat ad amittendum habitum fidei, licet non habeat disensem positiuum circa fidei doctrinam. Postea tamen n. 9. expresse dicit, suspensionem actus circa materiam fidei propositam non sufficiere ad infidelitatem, nisi quis abstineat ab eo fidei actu ex aliqua cogitatione in certitudinis, vel dubitationis, que cogitatione non habetur sine aliquo actu veritatis fidei aut certitudini contrario. Vnde concludit, omnes propriam infidelitatem, que post sufficientem fidei auditum committitur, esse peccatum commissionis includens virtutem hoc iudicium, quod res sic proposita potest esse falsa. Quæ verba (post sufficientem fidei auditum) videatur addidisse, ut non loqueretur de peccato omissionis audiendi doctrinam fidei, quod antea dixerat esse proprium peccatum infidelitatis. In quo etiam sensu postea sect. 3. num. 3. loquendo de actu intellectus, ratione cuius omne peccatum infidelitatis dicitur esse in intellectu, dixit debetur sub actu intellectus, quoad hoc propositum intelligi etiam, & comprehendendi carentiam actus. Cæterum peccatum, quod comiti potest omitendo præcisè actum fidei eo tempore, quo ex fidei præcepto deberetur elicere, dicit, non esse proprium peccatum infidelitatis. Licet sit peccatum contra fidem. Sic loquitur disp. 15. sect. 1. n. 1. in fine, quia revera, inquit, non est ignorans, de qua communiter loquuntur Doctores, nec est simpliciter carentia fidei, sed solum quidam non usus eius pro certo temporis articulo. Et rursus disp. 16. sect. 3. num. 7. de eo, qui vult suspendere assensum pro eo tempore pro quo tenetur exercere factum fidei, dicit, peccare quidem, non infidelitate, sed sola omissione exercitii actus fidei. Et tunc etiam illa omissione in intellectu erit: nimis ut tunc etiam verificetur peccatum illud consummari in intellectu.

99 Ab hac sententia parum videtur distare Coninch, qui disp. 18. dub. 4. num. 25. dixit expresse, fidem non expelli per solum infidelitatem secundum quid sine que constituit in mea priuatione etiam voluntaria actus fidei: quem quis tenetur elicere: alias enim, qui culpabiliter aliqua mysteria fidei ignorare, perderet fidem. Sed tamen postea num. 26. & 27. eam sententiam limitat: dicit enim, quadruplex est posse peccatum infidelitatis, quia fides expellatur & quarto loco assignatur: quando aliquis secum liberatè statuit, nonquam credere articulos nostræ fidei, aut omnes, aut aliquos, quantumvis ob evidentiam rationum, sine notarum quibus fidei veritas ei probatur, illis articulis positius non dissentiat indicando eos non esse veros: in quibus verbis iam in voluntate mea nonquam credendi absque iudicio etiam erroneo contrario agnoscer peccatum infidelitatis sufficiens ad expellendum habitum fidei.

Ego iuxta superius dicta distinguendum potest: nam potest aliquis omittere actum fidei debitum vel proper difficultates, & argumenta, que intellectui occurunt contra fidei veritatem, vel proper alia motiva diversa extrinseca ipsi fidei; v.g. ne cogatur vivere christiano modo, aut decessus apud amicos subeat, &c. & utrumque potest contingere sine aliquo iudicio erroneo con-

tra fidem: si primo modo omittat, puto, illud esse peccatum infidelitatis, & sufficiens ad expellendum habitum fidei; sicut supra idem dixi dubitante, & suspendente assensum propter difficultates, & argumenta contra fidei veritatem propositam etiam sine disensu, aut iudicio aliquo erroneo. Eadem quippe ratio militat in hoc casu, & eisdem argumentis probari potest expulso fidei in hoc casu, quibus probatum est in illo alio de dubitate, & suspendente assensum, ut consideranti patebit.

99 Si vero omisso actus fidei debiti sit proper alia motiva extrinseca, rursus distinguendum videtur. Nam si homo velit solum nunc omittere fidei assensum, seu illum ad tempus differte propter aliquod commodum temporale, non videtur illud esse proprium peccatum infidelitatis, licet sit peccatum graue contra fidem, nec 100 ideo homo ille dicetur infidelis, sed potius adhuc erit simpliciter fidelis antea, cum iam antea fidem amplexus fuerit, nec eam explicite, vel implicitè retractauerit. Quid enim, si solum, ut ludo incepto attendat, omittat actum formalem fidei, quem illo tempore debebat elicere? numquid ea de causa diceretur à fide desecisse, nequam, sed solum omisso exercitium fidem, quando exerceri debebat, retinet tamen toto fidelitatis statu, & cum dispositione ad fidem verè contendam, quiescere rogatus fuerit; & quam integrè adhuc corde retinet.

99 Si tamen habeat voluntatem nunquam amplius credendi, quæ antea crediderat, vel quæ sibi sufficienter credidæ proponuntur, magis dubitari potest, an illud sit peccatum infidelitatis fidem expellens. Nam ex uno capite ille non videtur retractare fidem semel præstatam, sed solum velle abstineat ab eius exercitio, & usu: nec deterratur à difficultatibus, & argumentis contra fidei veritatem, quare nec allicitur ab obiecto contrario ob eius apparentem veritatem, sed habet se sicut amicus, qui non odit amicū, nec retractat benevolentiam priorem erga illū, sed abstineat ab usu, & actibus amicitiae, non quidem propter malum, quod in amico cognoscatur, nec quia eum expertus si minus bonum, sed propter alias rationes extrinsecas. Hic tamen licet in eo statu non se gerat ut amicus, non est tamen inimicus, nec videtur perdere amicitiam priorem in actu primo licet amittere actum secundum, & exercitium amicitiae.

Aliunde vero videtur ea voluntate constitui hominem in statu, in quo habitus fidei otiosus futurus sit, cum stante ea voluntate, nunquam ponit posse actus fidei, vel pia affectionis. Quare qui spontaneè & contra præceptum graue fidei vult se in eo statu poneat, videtur iam, quantum est ex se abiicere a se habitum, cuius usum omnino sibi interdit, atque ideo, si illum retineat, retinebit inutius, cum tamen Deus, ut supra diximus, non conseruat hæc sua dona in inutis, sicut nec ea largitur adulstis, nisi voluntibus. Cum enim hi habitus non sint boni, nec vires, nisi in ordine ad actus elicendos, qui non vult unquam actus elicere, videtur implicitè nolle habitum retinere, sed eum potius a se abiicere. Cum ergo propter has rationes dixerimus suprà. Deut autem habitum fidei ab heretico, idem dicendum videtur in casu nostro, in quo habitus manebit a quæ otiosus, & abiicitur ab homine, & hoc cum iniuria, & peccato gravi contra fidem, ut suppono. Quæ rationes faciunt, ut magis pro-

101 102 103

Pp. 4 pendeam

pendeam in hanc secundam partem, quam etiam concessit Coninch loco citato, ut dixi. Consequenter autem concedendum est, illud esse propriè peccatum infidelitatis, quia iuxta Tridentinum solo infidelitatis peccato fides expellitur. Infidelis enim est, qui fidem negat: non negat autem solus fidem, qui dicit, illam esse falsam, sed etiam qui Deo loquenti non vult fidem adhibere, sicut eleemosynam pauperi petenti negare dicitur, qui eam non dat, non qui ad tempus differt & paratus est eam postea dare. Qui ergo dicit, se nunguam Deo creditur, fidem ei negat absolute, & culpabiliter se ponit in eo statu semper negandi. Vnde videatur. Nam retractare fidem, non quidem negando veritatem fidei, sed per actum contrarium statui fidelitatis, hoc est, statui credendi, quæ Deus dixerit. Quod explicari potest retorquendo exemplum amicitiae in contrarium adductum. Dupliciter enim potest retractari amicitia. Primo per actum omnino contrarium, volendo malum illi, cui prius volebas bonum: & haec est inimicitia omnino positiva. Secundo potest retractari nolendo amplius amare, nec velle bonum illius, quem ante diligebas, & retractatur status amicitiae: non enim est in statu amicitiae meæ ille, qui non est paratus habitualiter ad volendum mihi bonum debitum. Sic ergo status fidelitatis retractatur sufficienter, quando aliquis habitualiter paratus est nunguam fidem adhibere dictis alteris, quare per hanc retractationem grauiter culpabilem expelli potest fides, quæ manente non potest sine statu fidelitatis.

103

Peccatum in-
fidelitatis
quomodo con-
sumetur in
intellectu?

Petes, quomodo tunc peccatum hoc infidelitatis consummatur in intellectu? videtur enim consummari in voluntate illa nunguam credendi, cum nihil fidei contrarium in intellectu ponatur. Respondeo, quidquid sit, an infidelitas aliquando possit consummari in voluntate, de quo infra disputatione agendum erit, quando agemus de infidelitate; peccatum hoc consummari etiam in intellectu per subsequentem negationem a sensu fidei, quæ propter dimanans à voluntate illa non credenti appellatur infidelitas. Solùm posset esse difficultas, quod habitus fidei expelli debet, antequam negatio illa diuina assensus ponatur in intellectu, nempe statim ac homo se in illa dispositione per stabilem voluntatem constituit, nam iam tunc censetur retractatus status fidelitatis, & homo positus in statu infidelitatis supra explicatio. Ad hoc tamen responderi potest ex iis, que diximus disputatione 16. sect. 2. nempe in sententia ponete, infundi habitus fidei aliquando adultus ante habitum charitatis, ubi primum disponit se homo per actum fidei, consequenter dicendum esse, propter aliqui ex auctoribus illius sententia concedunt, ad infusionem habitus fidei non expectari ipsum fidei assensum intellectualem, sed posita pia affectione, & voluntate absolute, & efficaci credendi, quæ efficaciter imperatur assensus, infundi habitum fidei, à quo elicatur ipse assensus intellectualem, illa enim voluntas sufficienter disponit hominem ad infusionem habitus, cum illa solùm voluntas sit honesta, & libera formaliter. Sic ergo è contra dicendum est, quando expellitur habitus fidei ob peccatum infidelitatis, non expectari ad expunctionem habitus ipsum dissensum intellectualem, sed posita voluntate efficaci differentiendi expelli habitum, quia illa sola voluntas est formaliter libera, & turpis, & per illam retractatur sufficienter fides præterita, & status fidelitatis.

Sic ergo in casu nostro dici potest, posita illa voluntas efficaci nunguam amplius credendi, statim expelli habitum fidei, quia illa voluntas est formaliter turpis, & libera, à qua negatio a sensu subsequuta denominatur extinzione liberta, & in honesta, & per illam voluntatem retractatur sufficienter fidelitatis status, & constitutus homo in statu infidelitatis, seu indispositionis perpetua & habitualis ad credendum. Addo deinde quidem totum hunc casum videri magis metaphysicum, quam moralem. Nunquam enim fortasse contingit, quod homo decernat efficaciter nunguam amplius fidei doctrinam credere, & non moueat à facultatibus, & argumentis intrinsecis contra ipsam fidei veritatem, sed solùm a mortuis extinsecis. Hec enim mortua extinsecis solùm mouere solent ad non ostendenda extensis signa fidei, seu ad fidem exterius negandam, cum fides exterius retenta nihil nocet commodis, & lucris extrinsecis, si maneat omnino occulta. Imò nunquam fortasse aut vix inquam contingit, quod humo habeat eiusmodi voluntatem efficacem nunguam amplius credendi de doctrina fidei, non habeat aliquem aut intellectus contrarium fidei, quo vel neget aliquem articulum, vel certe positiu[m] dubiter de illo, & iudicet illius incertitudinem, & contingentiam; quod iudicium contrarium est fidei, ut supra diximus. & ideo fortasse Doctores de his eventibus metaphysici, & factio non ponendis parum curarunt.

Vltimò principaliter dubitari potest, an habitus fidei expellatur solo peccato hæresis faltem interne, an etiam aliis peccatis infidelitatis praeter hæresim. Hoc dubium propono propter Hurtadum, qui sepe supponit, solùm proper peccatum hæresis expelli habitum fidei. Si loquitur disputatione 60. sectione prima, §. 12. vbi dicit, fola hæresi fidem amitti, quæ exigit necessariò in dis- sentiente pertinaciam cōtra auctoritatem Ecclesie, & sect. 2. §. 1. dicit, cum qui negat reuelationem publicam in miraculo confirmatam, esse infidelem peccato habituali, & actuali contra fidem, & tamen fidem non amittere, nisi sit periclitus contra Ecclesiam. Et §. 6. dicit, Deum statuisse solos hereticos præstatione fidei punire, & §. 69. dicit, conuersti ad inicium hereticum, & carentem fidei, quia nec fides amittitur, nisi per hæresim, nec hæresis admittitur sine amissione fidei. Quod idem repetit disputatione 82. §. 42. & postea §. 45. dicit, eum, qui pertinaciter negat aliquid contentum in sacra Scriptura, esse quidem incredulum, & grauiter peccatum contra fidem, non esse tamen hereticum, si ei non occurreret, nec opposita fuisset auctoritas Ecclesie, aque idem non amissum habetum fidei infusum.

Hæc doctrina singularis mihi visa est, & contra id, quod alij communiter supponunt, quod seilicet fides infusa amittatur quolibet peccato mortali, quod sit propriè peccatum infidelitatis. Ita expresse docet Suarez in proposito, disputatione 7. sect. 4. num. 9. vbi reiecta quod hoc differentia inter illa, que ab Ecclesia, vel alio quocunque modo proponuntur credenda, concludit his verbis: & ideo quacunqueratione aliquis nolit credere aliquid sufficienter propositum, ut dictum à Deo, inepiu[m] redatur ad credendum, ideoque habitus fidei amittit. Vbi licet retulisset ratio nomine aliquo limitante repugniam fidei infuse cum actu incredulitatis ad fidem infusam, que proximè nascitur in auctoritate Ecclesie, & in

marginie asseratur Salas in 1. 2. tract. 13. disp. 2. seit. 13. num. 139. Sed tamen Salas eo loco non sentit cum Hurtado, ino loquitur expresso de heretico, de quo solum dicit, quod si Deus non negaret heretico auxilium supernaturale, posset credere unum articulatum fide supernaturale, differiendo alteri: quia licet heres ex natura sua sens physice tollat regulam fidei, scilicet dinam reuelationem, quod usum credendi propter illam, articulatum, in quo errat: tamen non tollit eam physicam, sed tantum moraliter erga alios, & ita heres potest de potentia absoluta credere fide diuina unum articulatum, differendo simul alteri. Vbi loquitur solus de potentia absoluta, & non dicit de facto esse habitum fidei in eo, qui peccat differendo alicui articulo etiam non proposita Ecclesiae auctoritate. Eadem doctrinam tradidit idem Suarez infra disp. 16. seit. 1. num. 2. vbi expressè ponit hanc regulam yniuersalem, ut illud sit solum peccatum infidelitatis, quod fidem infusam ab homine excludit, & nullum aliud. Cum ergo etiam seclusa Ecclesiae auctoritate, quam aliquis inuincibiliter ignoret, possit esse peccatum infidelitatis, sicut & potest esse fides; potest etiam excludi, & deperdi habitus fidei infusa. Eodem modo loquitur Coninch. disp. 1. 8. dub. 3. vbi cum num. 26. inter peccata infidelitatis, quibus fidei habitus expellit, posuisse primo loco, quando quis credat aliquem articulatum fidei esse falso, quem se sit a Catholicis credi, aut qui alias ei sufficienter est proposita, ut possit eum vere fidei credere, quod satis verificatur de obiecto illo fidei credito etiam sine attentione ad propositum Ecclesie: potest num. 3. 3. dicit, hos omnes actus directè pugnare cum vero actu fidei, non solum circa idem obiectum, sed etiam circa omnia credenda, reddendo eum, qui eos elicere, omnino inhabilem ad verum actu fidei elicendum, quan- diu illis erroribus adharet. Quia nimurum directè tollunt voluntatem integrè, & abfolutè subiciendi in obiectum primam veritatem, &c. & clariss. disp. 17. dub. 3. num. 38. dicit, non posse sine ablurdo concedi, quod negans cum peccato graui id, quod sibi priuata reuelatione proponitur cum obligatione credendi, possit credere fide diuina articulos ab Ecclesie propositos, & retinere ad hoc habitum fidei. Quod idem alij omnes supponere videntur.

106

Et quidem videtur id clarè desumptum fuisse ex verbis Tridentini seit. 6. cap. 15. l. a. p. adductis, vbi dicitur infidelitate sola, & non aliis peccatis fidem deperdi; non dixit, peccatis contra fidem contra fidem; quia multipliciter peccatur contra fidem absque iactura habitus infusi, ut si quis metu mortis verbis solùm, & non corde fidem neget, si alios ad heresim inducat, cum tamè ipse hereticus non sit, si non eliciat actu fidei eo tempore, quo debebat, & aliis eiusmodi peccatis. Sed neque etiam dixit heres perdi fidem, & non aliis peccatis, sed peccato infidelitatis, quod latius patet quam heres, & minus latè, quam peccata contra fidem. Cum ergo possit esse alia vera & propria peccata infidelitatis prater heresim, & ille, qui negaret fidei articulum sibi sufficienter propositum, peccaret peccato infidelitatis, licet auctoritas ecclesie non meminisset, conseqens est, ut iis etià peccatis fides amitti debat. Qui communis sensus confirmari rursus potest ex divisione communis infidelitatis in Paganismum, Iudaismum, & heresim, quæ sive sint spe-

cies essentialiter diuersæ, sive solum accidentaliter, omnes conueniunt, quod ille sint propriè infidelitatis peccata, & quod nomine heres non intelliguntur aliae duæ, sed sint ad inuicem conditæ & cognoscitur ergo aliud peccatum proprium infidelitatis præter heresim, & per cœlèquæ non sola heresi amittitur habitus fidei; sed quolibet alio peccato, quod sit propriè peccatum infidelitatis.

107

Respondet aliquis ex eodem Hurtado dicta disp. 82. §. 85. peccatum illud eius, qui negat articulatum in scriptura reuelatum, & miraculis etiam ita confirmatum, ut faciat evidentiam credibilitatis, dum tamen de ecclesie auctoritate non agitur, peccatum, inquam, hoc esse quidem incredibilitatem mortalem, non tamen esse absolute, & simpliciter infidelitatem, sed solum secundum quid. Vnde responderi poterit rursus ad Tridentini verba, ibi solum esse sermonem de peccato, quod sit infidelitatis simpliciter, & absolute, quo semper amittitur fides, non vero de infidelitate secundum quid. Hæc tamen responsio impugnari potest primò ad hominem: nam omnis ille, qui negat id, quod catholicè credi debet, est proculdubio infidelis: alioquin posset esse fidelis, & non Catholicus; sed qui negaret articulatum fidei propositum sufficienter, & miraculis confirmatum, etiam non proposita auctoritate Ecclesie, negaret aliquid, quod catholicè deberet credere: ergo non esse fidelis, sed infidelis. Minor constat ex eodem Hurtado, qui disp. 60. §. 71. expressè docet, miracula sola, praescindendo ab auctoritate Ecclesie, sufficere ad extorquendū alienum fidei Catholicæ, quod probat ex eo, quod Christus accusauit Iudeorum infidelitatem, quod non crediderint roti miraculis yisis, & Iohannes meritè admiratur pertinaciam Iudeorum incredibilitatem, qui non credebant in Christum post tot signa, quæ fecerat coram eis. Nicodemus etiam Ioh. 3. creditur in Christum, quia nisi esset à Deo, nō posset facere signa, quæ faciebat. Cuius Nicodemi fidem nemo potest dubitare, quod fuerit Catholicus, maxime cum Augustinus tract. 11. in Iohannem dicat, eam fidem fuisse, qualis est in cathecumenis potentibus baptisnum; ergo miracula sufficient ad extorquendum assensum fidei Catholicæ. Et quidem Apostoli non auctoritate humanæ ecclesie, sed miraculis, & potentis domuerunt orbem, qui illorum prædicatione Christianus est factus. Hæc omnia Hurtadus ibi, cum quibus non video, quomodo stare possit, quod negetur esse verè, & propriè peccatum infidelitatis, quando negatur articulus fidei miraculis confirmatus, & sufficienter propositus ad obligationem grauem credendi, dum tamen ecclesie auctoritas non fuerit producta. Addere possumus, distinctionem illam infidelitatis graui, & infidelitatis non videri satis ad mentem Christi Domini, qui Thomas Apostolo non credentem eius resurrectionem dixit, noli esse incredulus, sed fidelis, vbi aperte opposuit incredibilitatem infidelitatis, pro eodem omnino accipiens incredulitatem & infidelem, qui fidei opponitur.

108

Secundò, Peccari etiam videretur in eadem ref- ponctione, quatenus in ea videretur peri principium, dum inde probat, eos non esse vocandos absoluè infideles, quia non carent fide infusa. Nos enim contendimus, carere fide infusa, quia verè sunt infideles, & omnis infidelis caret fide infusa. Tu negas, esse infideles, quia non carent fide infusa, cum tamen argumenta à te adducta

ad

ad summum probent, non esse hæreticos, quan-
diū non sunt pertinaces contra ecclesiæ auctoritatem; quod vero non sint infideles nullo modo
probari potest.

109

101

Tertiò, quis dicat incredulitatem primorum parentum, si verè, vt aliqui volunt, peccarunt contra fidem, fuisse dissensum ab auctoritate ecclesiæ; & tamen omnes, qui dicunt, eos, vel alterum eorum peccasse contra fidem, fatentur commississe verum, & proprium peccatum infidelitatis, & amississe habitum fidei infusæ, vt videri potest latè apud Suarez de opere sex dierum lib. 4. cap. 2. & 4. Noë etiam, Abraham, Moyses, & alij, si non credidissent ea, quæ Deus illis reuelabat, infidelitatis peccatum commisissent, & perdidissent fidem, quamvis nihil eorum ab ecclesiæ accepissent; non ergo allegari debet infidelitas, vel amissio fidei ad solam incredulitatem cum dissensu à communis sensu Ecclesiæ. Nec loca aliqua Augustini, & Innocentij, quæ Hurtadus assert, id probant, loquuntur enim de heresi, ad quam illa conditio requiritur, vt videbimus infra agentes de heresi, vel de eo, qui sine pertinacia errat, sed paratus est corrigi, & ideo à peccato graui sepe excusatur. Solum posset obstat S. Thom. quæst. 5. art. 3. vbi in principiis articuli, & in corpore foliū mentionem facit de heretico, in quo dicit non posse manere verā fidem in formē de aliis articulis, quos credit. Sed verè S. Thomas doctrinam generalem tradit de omnibus, qui negant aliquem articulū; & licet aliquando exempli gratia nominet hereticum, sed tamen alibi doctrinam generalem tradit omnibus negantibus aliquid fidei, vt in 2. & in 3. argumento & in argu-
mento sed contra: nominat autē fāpe hereticū quia cū quæstio sit ibi de credente omnes articulos, & negante vnum solum, & hīc communiter loquendo si hæreticus, quæstionem, & doctrinam applicat ad hæreticum. Ceterū in ipso articuli titulo nulla sit mentio de heretico, sed de discrepante vnum articulū, & credente alios, quia nimis quæstio generalis erat de omni negante cum peccato infidelitatis vnum solum articulū quomodocunque illum negaret.

An ablato habitu fidei, auferatur etiam simul habitus Theologie.

110

De hoc puncto latè hīc dicendum esset, nisi dictum iam fuisse supra disf. 1. scđt. 1. 3. præfer-
tim §. 7. vbi de habitu Theologie diximus, quomo-
do distinguitur ab habitu fidei, & an supra
habitum fidei addar aliquem alium habitum in-
fusum, & in vniuersum diximus, neutrum manere
in hæretico, sed solum habitum acquisitum, qui in rea sentientia sunt solum species bene
dispositæ, & coordinatae. Sicut ergo hæreticus
non elicit actum fidei supernaturalem circa alios
articulos veros, quos credit; ita nec elicit actus
supernaturales Theologie circa conclusiones,
quas ex fidei principiis infert, sed actus natura-
les, ad quod non indiger habitu Theologie in-
fuso, quæ omnia ex principiis ibi latè probatis
facile colliguntur, vbi erit doctorum sententias
reverimus, quæ ibi videri possunt, & alia omnia,
quæ ad hoc dubium poterant pertinere: hęc dicta
sunt de expulsione habitus fidei ob peccatum in-
fidelitatis. Nunc videndum restat de repugnancia
actus fidei circa vnum articulū in eo, qui errat
culpabiliter circa alium, de quo scđt. sequenti.

SECTIO VI.

Vtrum maneat actus fidei in eo, qui scienter negat alium eiusdem fidei articulum.

Dixi, in eo, qui scienter negat: nam de eo, qui ignoranter negat, est diuersa quæstio; quidem, si ignorancia sit inuincibilis, non est dif-
ficultas, quod possit simul alio actu fidei credere
alios articulos, illum enim alium ideo negat, quia
absque eius culpa non proponitur ei sufficiens
credibilis. Major posset esse difficultas, an cum
dissensu circa vnum articulū orto ex ignorā-
mortaliter culpabilis possit esse actus fidei circa
alium articulū: nam suppono, peccatum illo
esse eiusdem speciei cum peccato infidelitatis
commisso absque ignorantia, vt cum aliis dii
disf. 1. 6. de penitentia scđt. 4. num. 19. 2. Ceterū
etiam eodem loco num. 19. 3. & sequentibus, dii,
eo dissensu non perdi habitum fidei, nec etiū
tollit, quod circa alios articulos possit exerci
verus fidei actus: quia voluntas requisita id
actum fidei, est solum voluntas credendi Deo, &
subiiciendi intellectum auctoritati divine pro-
posita supremo cultu, cum qua voluntas potest
flare dissensus articuli nondum sufficiens pro-
positi, licet simul etiam sit negligēcia culpabilis
in inquietanda reuelatione Dei. Sic licet peccet
aliquis grauitate contra obligationem fidei, expo-
nendo ī fine causa sufficiens periculō morali
incidenti in hæretico, interim tamen dum non
incidit adhuc est Catholicus, & credit fidei infusa
omnes articulos: sic etiam negligēcia culpabilis
in articulis circa hæreticos sit circumstātia
alios articulos, quia illa non est negatio fidei,
sed non curare de inquietanda veritate re-
velationis. Videantur ibi dicta, quia non est necesse
hīc iterum repetere, & quæ diximus scđt. prae-
dicti in principio.

Loquendo ergo de assensu contra fidei articu-
lum scienter habito, solus Durandus in 1. disf. 12.
quæst. 9. dixit posset esse simul cum actu fidei circa
alios articulos, quia id viderit experientia re-
stari in hæreticis, qui negantes aliquos articulos,
alios tamen firma fide retinent. Quam sententia
omnes alij reiiciunt, & colligi viderit ex Triden-
tino dicta scđt. 6. cap. 15. Docente, fidem amitti
per peccatum infidelitatis, vbi licet daremus, nō
esse etiam sermonem de habitu, ad minus viderit
fatendum esse sermonem de actu fidei: ideoque
Paulus 1. ad Timoth. 1. amissionem fidei compa-
rat naufragiū dicens, quidam repentes bonam
conscientiam circa fidem naufragauerunt. Sicut
enī in naufragio omnium pariter boni fidei in-
statura, sic per recessum ab uno fidei articulo tota
fides amittitur, & cap. 16. de illis, qui in uno ar-
ticulo errabant, dixit, si quis aliter dicit, superbum
est, nihil sciens, hoc est, scientia fæciorum, quae
est fides; non ergo retinet fidem circa ceteros
articulos. Vnde Augustinus lib. 1. contra episto-
lam Parmeniani cap. 7. dixit, hæreticos, non re-
cipi potest lib. de fide & symbolo cap. 10. & qn. 11.
in Matth. & alij Patres, quos supra indicamus
ad probandam expulsionem habitus fidei per he-
relicum: ij enim magis expresse negant actum fi-
dei in hæretico, quam habitum.

Tota